

Lifelong Learning Programme 2007-2013

Leonardo da Vinci, Multilateral Projects Transfer of Innovation

PROMOTING NATURE BY TRAINING NATURE INTERPRETERS

Promoviranje narave z izobraževanjem interpretatorjev narave

INTERPRETACIJA NARAVE IN KRAJINE

Projektno glasilo št. 2, marec 2009

- › Tempus fugit (2)
- › Interpretacija narave in digitalna tehnologija – možnosti in izzivi za prihodnost (3)
- › Osebe s težavami v razvoju in doživljanje narave (4)
- › Taborniki najraje interpretirajo naravo s svojim zgledom (5)
- › O gozdu se učimo v gozdu (6)
- › Triglavski narodni park za vsakogar (7)

TEMPUS FUGIT

»Kot siva, potujoča stena so se približevali, tatovi časa. Drug poleg drugega, po celi širini ceste, vrsta za vrsto, kakor daleč je segel pogled. Momo je zakričala, ampak njenega glasu ni bilo slišati. Zbežala v Ulico Nikoli in strmela v vojsko sivih mož, ki so ji sledili v ulico.«

Michael Ende, Momo

V fantazijskem svetu, ki vse preveč spominja na dogajanje v svetu danes, je na delu vojska sivih mož, ki poskušajo ljudi prepričati, naj varčujejo s časom. V resnici pa so ogoljufani, saj vsak trenutek, ki ga ljudje želijo privarčevati, pozabijo živeti. Zdaj. V nasprotju z denarjem, časa ne moremo varčevati. Bolj se trudimo varčevati s časom, krajši postajajo dnevi in tedni.

Projektne aktivnosti so se prevesile v drugo polovico. Ker nas čaka še veliko dela se ne smemo pustiti ogoljufati sivim možem. Zato ne varčujte z časom, ko delate na projektu!

Na osnovi osnutka učnega načrta, ki smo ga skupaj s projektnimi partnerji in potencialnimi trenerji izdelali, nadaljujemo z zbiranjem vsebin za posamezna poglavja. Iz osnutka izhaja, da so interpretatorji narave ljudje z širokim spektrom znanj, predvsem pa mojstri komunikacije in ljubitelji narave. Freeman Tilden pravi, da so vse veščine do neke stopnje učljive, zato je dober učni načrt dobra popotnica vsem, ki želijo postati dobri interpretatorji. Hkrati pa dokaz, da se moramo ozaveščanja na področju varovanja okolja in promocije zdravega načina življenja lotiti interdisciplinarno.

Priprava učnega načrta, december 2008

*Nataša Moršič
Krajski park Goričko*

Naravoslovni film

INTERPRETACIJA NARAVE IN DIGITALNA TEHNOLOGIJA – MOŽNOSTI IN IZZIVI ZA PRIHODNOST

Vsakemu od nas se je že kdaj ustavilo oko na posnetku, ki je prikazoval – ponavadi na kateri izmed tujih televizij – do takrat nepredstavljive prizore živali in rastlin, ki jih sami nismo ali pa bi jih v naravi zelo težko videli s prostim očesom.

Tako recimo odpiranje cveta v jutranji zarji ali gibanje ene mravlje v mravljišču, s pomočjo natančno predvidenih in izvedenih posnetkov, pokaže dimenzijo, ki je za interpretacijo ter interpretatorja samega nekaj posebnega. Kako bi drugače lahko videli cvet, kako se odpira, kako s prostim očesom spremljali mravljico med tisoči in tisoči drugih mravljič?

Zato je napredek digitalne tehnologije in s tem možnosti rabe, ki prikazujejo tako zelo uporabne in poučne posnetke, res nepogrešljiv. Interpretator narave lahko z rabo tovrstnih posnetkov prikaže obiskovalcem dogodka, ki se zgodijo na nekem območju, ko nas samih ni tam, pa vendarle se zgodijo prav tam, prav na tistem mestu, kjer smo deležni interpretacije.

Digitalna tehnologija in možnosti, ki nam jih ponuja, so pomembna dopolnitev in nepogrešljiva dimenzija pri izboljšanju kvalitete interpretacije kot tudi ohranjanja naravne in kulturne dediščine določenega prostora. Pomembno je dejstvo, da posnetkov, ki so nadgradnja tovrstne interpretacije, ne moremo narediti brez poznavanja narave, poznavanja možnosti digitalne tehnologije ter potrpežljivosti in iznajdljivosti. Še bolj pa lahko digitalna tehnologija postane nepogrešljiva pri interpretaciji za ljudi s posebnimi potrebami, ko lahko, glede na posebnosti določene skupine, prilagajamo na primer posnetke zvokov glede na letni čas (na primer: v sušnem poletnem času predvajamo žuborenje potoka po nevihti). Skratka, kot interpretator smo pred zanimivim izzivom, kako uporabiti tehnologijo, da v najboljši možni meri našo interpretacijo vsebinsko obogatimo.

S tem se interpretator nenehno izobražuje, izpopolnjuje in razvija, kajti razvoj digitalne tehnologije je neskončna zgodba, ki lahko v tem kontekstu črpa iz neskončnosti narave in jo »posnema«.

Silva Nemeš

Center za zdravje in razvoj

Osebe s posebnimi potrebami na Bukovnici

OSEBE S TEŽAVAMI V RAZVOJU IN DOŽIVLJANJE NARAVE

V današnjem času je poudarjen pomen človekovega duševnega in telesnega zdravja ter dobrega počutja. Doživljanje narave je potreba vsakega posameznika, saj narava poskrbi za potrebno ravnovesje, pa naj bo to le poslušanje žvrgolenja ptic, opazovanje svetlobe, ki se blešči skozi krošnje... Osnovne potrebe (Maslow) oseb s težavami v razvoju so povsem identične potrebam večine ljudi, le da ti ljudje potrebujejo občasno ali stalno asistenco pri zagotavljanju le teh, saj nekateri potreb ne zmorejo izraziti. Tu je potrebno v ospredje postaviti pomen dobrega razumevanja, zaupanja in izvajanja pomoči. Zavajajoče in zmotno je mišljenje, da je delo manj zahtevno, če so sposobnosti posameznika zmanjšane. Zavedati se je potrebno celostnosti in s tem povezane odgovornosti. Pri teh osebah so prisotne motnje zaznavanja, opazovanja, predstavljanja, pozornosti, orientacije, pomnjenja, vizualno-motorične koordinacije. Prav tako si ne uspejo pridobiti dovolj življenjskih izkušenj, saj jim to velikokrat otežuje slabše razvit govor, gibalna oviranost in seveda tudi neprimerna infrastrukturna opremljenost.

Naše vodilo pri delu z osebami s težavami v razvoju je, omogočiti jim poleg prilagojenih zaposlitev še sprostitev in aktivnosti, ki jim prinašajo zadovoljstvo.

Vse to skušamo doseči z uporabo primernih metod dela, dobro motivacijo, načrtno prilagojenimi programi in spremljanjem.

V naših programih že sedaj izvajamo razne športne in sprostitvene aktivnosti v naravi. V naravi posamezniki doživijo svoj mir, sprostitev, začutijo življenje živih bitij, spoznavajo rastlinje, ljudi, njihov način življenja in se učijo ohranjati primeren odnos do narave. Narava nam omogoča, da spoznamo stvari na izkustveni način. Daje nam možnost, da se gibljemo, poslušamo, občutimo, okušamo, preizkušamo, oblikujemo, primerjamo, posnemamo in to ponavljamo znova in znova. Daje nam možnost, da razmišljamo, se zmotimo. Dobro se zavedamo pomena narave za zdravje.

Doživetja v naravi bogatijo življenja nam vsem in, če nismo obremenjeni s tem ali bomo mi to zmogli, ali je to varno, primerno, potem nam ostanejo še dolgo v spominu.

Silva Felkar

Varstveno delovni center Murska Sobota

Krave

Polona Čeligoj Vida

TABORNIKI NAJRAJE INTERPRETIRAJO NARAVO S SVOJIM ZGLEDOM

Ko me je Gregor prosil, da predstavim interpretacijo narave, s katero slovenski taborniki že vrsto let vzpodbujajo ljubezen do narave, humanistične vrednote med ljudmi, zdrav način življenja in še marsikatero življenjske vrednote plemenitega značaja, sem nemudoma pomislila na Polono Čeligoj.

Polonina starša, ki sta prav tako tabornika, sta Polono preko ilirskobistriškega Roda Snežniških Ruševcev (RSR) včlanila v Zvezo tabornikov Slovenije, ko je bila stara komaj tri leta. Rezultat tega je njena bogata taborniška »kariera«, saj je vodnica postala že pri dvanajstih letih, pri šestnajstih pa je kot načelnica RSR skrbela za izvajanje in koordinacijo taborniškega programa. Svoje delo je razširila še na področje izobraževanja, trenutno pa je super aktivna starešina Roda Snežniških Ruševcev.

Taborniški program se po Poloninih besedah, kolikor je to možno, izvaja na prostem, saj je pravi pristop pri spoznavanju otrok in mladostnikov z naravo v naravi. Mladi pridobivajo pristne izkušnje v naravi, se iz nje učijo, hkrati pa do nje gradijo spoštljiv odnos. Za tabornike je narava »telovadnica« in »učilnica«, je njihov dom. Ali kot pravi sama »zjutraj nas zbuja jutranja rosa, zaspimo ob toplini večernega tabornega ognja. In vse, kar se dogaja vmes, je čista romantika«. Na taborjenjih mladi teoretično znanje, ki so ga osvajali celo leto, preizkusijo še s praktičnega vidika.

Z raznimi tekmovanji, izleti in sprehodi iščejo nenehen stik z naravo. Od tod tudi njihovo geslo: »Z naravo k boljšemu človeku!« Polona meni, da so odlični temelji za vzgojo mladih delo v majhnih skupinah – vodih, zavezanost taborniškemu zakonu in prisegi, učenje z delom, simbolni okvir, osebno napredovanje.

Razkriva nam, da vzgoja pri Zvezi tabornikov Slovenije temelji na vrednotah kot so strpnost in odprtost, solidarnost, pripadnost duhovnim načelom, svobodo, demokracijo, zdravo življenje, trajnostni razvoj, ustvarjalnost, prostovoljstvo, enake priložnosti za vse, prijateljstvo in poštenost in da »še te vrednote s svojo prepletenostjo zagotavljajo celovitost«.

Kako taborniškimi organizacijam v dobi »dva avtomobila v vsako hišo«, računalnikov, telefonov in drugih sodobnih pripomočkov uspeva pritegniti mlade? Polona pravi, da je mlade res težko motivirati za karkoli, vendar pa je sam taborniški program in dejstvo, da za izvajanje le-tega v rodovih skrbijo >

Taborniški pohod

predvsem mladi, prava formula! Na koncu pa še dodaja, da je mlad človek, ki ga je »zbrusila« taborniška organizacija in ima za seboj to bogato izkušnjo, ena lepa poslanica za naš Svet.

S Polono sem se pogovarjala Kristina Gorišek

O GOZDU SE UČIMO V GOZDU

Gozdna pedagogika je razmeroma mlada veda, ki v Sloveniji formalno še ni uveljavljena. Najbolj je razvita v Avstriji, Nemčiji in Švici. Cilj gozdne pedagogike je vzpodbuditi in poglobiti znanja o gozdu, naravi in ekologiji. Vse dejavnost naj bi se odvijale v gozdu. Moto gozdne pedagogike je »O gozdu se učimo v gozdu«. Aktivnosti gozdne pedagogike se izvajajo pod vodstvom ustrezno izobraženega gozdnega pedagoga. Gozdni pedagogi si pridobijo izobrazbo in certifikate na seminarjih.

Gozdni škrat
< kazalo

Za razumevanje pojma gozdna pedagogika je pomembna njena definicija: »Gozdna pedagogika je poučevanje ljudi o gozdu in se nanaša na njegov negospodarski vidik. Učenje je posredovano z neposredno in posredno zaznavo, ki vsebuje učenje z delom, s srcem in glavo. Gozdarji izšolani v gozdni pedagogiki vodijo po gozdu. Z metodami bogatega doživljajskega učenja obiskovalcem posredujejo znanje o funkcijah in pomenu gozda. Gozdna pedagogika je orodje, s katerim gozdarji seznanjajo ljudi z okoljem in nastankom življenja. To pa zahteva pravilno in odgovorno poznavanje gozda.« (povzeto iz knjige Waldpaedagogik in Osterreich, Botka in Moser, 2003).

Osveščanje javnosti o pomenu gozda je za gozdarstvo pomembno poslanstvo. Tega smo se gozdarji zavedali že v sedemdesetih letih, ko so v Sloveniji nastajale prve gozdne učne poti. Leta 1974 sta bili urejeni Gozdna učna pot na Šmarnogorsko grmado in Gozdna učna pot Bistra pri Vrhniki. Njun namen je bil javnosti predstaviti gozd in njegovo vlogo v prostoru.

Z razvojem družbe so se spreminjali tudi načini in metode dela. Že leta 1986 smo se v Radovljici na seminarju Gozdne učne poti v Sloveniji srečali z izzivom, kako znanje o gozdu posredovati na manj formalen način, da se obiskovalec gozda ne bi počutil zgolj kot prejemnik znanja, ampak kot raziskovalec, ki pod neopaznim vodstvom odkriva modrosti gozda. Da bi bilo naše delo kvalitetno, smo se povezali z Zavodom za šolstvo Slovenije.

Kako je danes? Na Zavodu za gozdove Slovenije že od samega začetka delovanja (1994), organiziramo in izvajamo različne dejavnosti, ki jih v okviru gozdne pedagogike izvajajo v Evropi. Izvajamo delavnice, naravoslovne dneve, vodenja po gozdu in po gozdnih učnih poteh, predavanja, poučne izlete, naravoslovne tabore, likovne in literarne natečaje, projektne tedne, pouk v gozdni učilnici, poučne igre v gozdu... Na začetku je bilo izvajanje dejavnosti »klasično«, v zadnjem času smo dopolnili vsebine in izvajanje z vsebinami doživljajskega vodenja.

Izvajalci dejavnosti smo gozdarji, ki dobro poznamo gozd. Znanja iz doživljajske pedagogike smo si pridobili na seminarjih Josepa Cornella in na seminarju Interpretacija narave. Veliko pa se naučimo pri samih aktivnostih. Vsak izmed nas se zaveda, da je bistvenega pomena, da dejavnosti izvedemo strokovno, odgovorno in s srcem.

Formalnega izobraževanja in certificiranja, kot to obstaja v sosednjih državah, nimamo. Naša želja in cilj sta, da se gozdna pedagogika uveljavi tudi v slovenskem prostoru.

*Hedvika Jenčič, univ.dipl.inž.gozd.
Zavod za gozdove Slovenije, OE Maribor*

TRIGLAVSKI NARODNI PARK ZA VSAKOGAR

Pred leti je na rednem letnem izobraževalnem seminarju za našo naravovarstveno nadzorno službo predaval tudi Igor Maher. Gospod na invalidskem vozičku. Predstavil je svoje popotovanje po nekaterih delih Slovenije, kjer je namerno obiskal različne javne ustanove – banke, knjižnice, lekarne, ipd. Bila sem presenečena, skoraj šokirana nad situacijo, ki jo je opisal – stopnice skoraj povsod – največkrat do vhodnih vrat, spomnim se tudi primera, ko je bila do vrat primerna klančina, pa s parkirišča do te klančine »okrasen« robnik. Predavanje je na vse nas naredilo vtis, zame osebno je pomenilo premik v glavi, vzbudilo je nekaj, na kar prej skorajda pomislila nisem. Stvari, ki so večini samoumevne, so na drugi strani funkcionalno oviranim nedostopne – tudi obisk narave. Čudovit razgled, tisočletno drevo, lisičja luknja ali spomenik so za nekatere ljudi na nedosegljivem kraju, do tja vodi prestrm klanec, prezek most ali brezpotje ... Želji po neodvisnosti in svobodi odločanja sta, čeprav v različni meri, značilni za vse ljudi. Doma, na delovnem mestu, v trgovini, v naravi ... Za večino ljudi je to samoumevno, osebe na invalidskih vozičkih, z gibalnimi motnjami, slabovidni, slepi, gluhi in drugi funkcionalno ovirani ljudje pa te možnosti velikokrat nimajo.

Pri Kugyu

S to mislijo smo v Triglavskem narodnem parku leta 2005 v okviru programa Mladi nadzornik TNP k sodelovanju povabili tudi funkcionalno ovirane osebe. Pozitivni rezultati so botrovali odločitvi, da moto preraste v splošno usmeritev, s katero želimo del parka postopno približati tudi tem ljudem. Strategija obsega postopno urejanje dostopov in prilagajanje infrastrukture na posameznih lokacijah naravnih vrednot ter objektov kulturne dediščine. Nekakšno nadaljevanje izvedene akcije z mladimi je bil leta 2006 tudi posvet Narava za vsakogar, kjer smo med drugim govorili o projektiranju in oblikovanju brez grajenih ovir, predstavljenih je bilo tudi nekaj primerov dobre prakse. V TNP smo zaenkrat uspeli načrtno urediti dostop do Kugyjevega spomenika v Trenti ter razgledno točko Šupca na trentarski strani vršiške ceste. Pripravili smo zloženko TNP za vsakogar, ki s pomočjo zemljevida in drobnih komentarjev predstavi dostopnost in urejenost parkovne infrastrukture z vidika funkcionalno oviranih oseb. Za slepe in slabovidne po predhodnem dogovoru organiziramo tudi delavnice o in v naravi. Iz narave smo in globoko v nas še vedno je, čeprav smo vedno bolj obdani z betonom, pločevino in plastiko. Zeleno pomirja, šelestenje sprošča, čivkanje razveseljuje, toplota in svežina poživljata – vse nas! Prav je, da imamo pri načrtovanju v mislih tudi funkcionalno ovirane – včasih za to niso potrebni posebni napori, ne fizični, niti finančni. Pomislimo torej, preden naredimo stopnico!

Zloženko TNP za vsakogar in nekaj dodatnih informacij lahko dobite tudi na spletnih straneh TNP: <http://www.tnp.si/doziviljati/C55/>

Marjeta Albinini
Triglavski narodni park, Služba za načrtovanje, upravljanje in razvoj

Projektne partnerji

GD Izobraževanje in kultura

Program Vseživljenjsko učenje

Izvedba tega projekta je financirana s strani Evropske komisije. Vsebina publikacije (komunikacije) je izključno odgovornost avtorja in v nobenem primeru ne predstavlja stališč Evropske komisije.